

บทที่ ๓

ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และการปฏิบัติด้านการวางแผนครอบครัว

ในการศึกษาครั้งนี้ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว (ซึ่งรวมเป็นตัวแปรเดียว และเป็นกรณีของการวางแผนครอบครัว) โดยจะจำแนกออกเป็น ๓ กลุ่มคือกลุ่มที่ทราบและใช้, กลุ่มทราบแต่ไม่ใช้ และกลุ่มที่ไม่ทราบและไม่ใช้ สำหรับปัจจัยที่จะนำมาอธิบายความแตกต่างในเรื่องการวางแผนครอบครัว หรือตัวแปรอิสระจะจำแนกเป็นปัจจัยด้านประชากร, เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งแต่ละปัจจัยจะประกอบไปด้วยตัวแปรต่าง ๆ

สำหรับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม ในตารางที่ ๑๘ พบว่า สตรีไทยพุทธที่มีความรู้ด้านการวางแผนครอบครัว (อย่างน้อย ๑ วิธี หรือวิธีใดวิธีหนึ่ง) และกำลังใช้วิธีใดวิธีหนึ่งในการวางแผนครอบครัว ร้อยละ ๔๖.๗ ซึ่งมากกว่าสตรีไทยมุสลิมถึง ๑ เท่า คือร้อยละ ๒๓.๐ และสตรีไทยพุทธที่ทราบแต่ไม่ใช้มีร้อยละ ๔๘.๔ ในขณะที่สตรีไทยมุสลิมทราบแต่ไม่ใช้ถึงร้อยละ ๖๓.๕ สำหรับสตรีที่ไม่มีความรู้ด้านการวางแผนครอบครัว คือไม่ทราบและไม่ใช้ นั้นสตรีไทยมุสลิมมีมากกว่าสตรีไทยพุทธเกือบ ๓ เท่า คือ ร้อยละ ๑๓.๔ และ ร้อยละ ๔.๙ จะเห็นได้ว่าสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมมีความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างกันมาก เมื่อทดสอบทางสถิติโดยใช้ z - test ที่ระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๑ พบว่า ความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องการวางแผนครอบครัว ระหว่างสตรีทั้งสองกลุ่มนี้

การศึกษาในตอนนี้เป็นการศึกษาผลทางตัวแปรอิสระแต่ละตัวแปรกับตัวแปรตาม โดยไม่คำนึงถึงผลของตัวแปรอื่น ๆ ในขณะเดียวกัน

ตารางที่ ๑๔ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธ
และสตรีไทยมุสลิม

ความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว	สตรีไทยพุทธ	สตรีไทยมุสลิม
ทราบและใช้	๔๖.๗	๒๓.๐
ทราบแต่ไม่ใช้	๔๘.๔	๖๓.๕
ไม่ทราบและไม่ใช้	๔.๙	๑๓.๕
รวม	๑๐๐ (๕๑๔)	๑๐๐ (๕๒๑)

๑) ปัจจัยทางด้านประชากร

ก) อายุของสตรีและสามี

ปัจจัยทางด้านประชากรที่สำคัญตัวหนึ่งที่น่าจะเป็นตัวกำหนดการวางแผนครอบครัวคืออายุของสตรี ตารางที่ ๑๔ แสดงความสัมพันธ์ของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับอายุ พบว่า สัดส่วนของสตรีไทยพุทธที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวเพิ่มขึ้นตามกลุ่มอายุ จนถึงกลุ่มอายุ ๓๐ - ๓๔ ปี ลดลงเล็กน้อย และเพิ่มสูงสุดในกลุ่มอายุ ๓๕ - ๓๙ ปี คือ ร้อยละ ๕๗.๕ แล้วลดลงเรื่อย ๆ ตามกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด คือกลุ่มอายุ ๔๐ - ๔๔ และ ๔๕ - ๔๙ ปี จะลดลงเหลือร้อยละ ๔๘.๖ และ ๒๙.๑ ตามลำดับ สำหรับสตรีที่ทราบและไม่ใช้ก็มีแบบแผนเช่นเดียวกันกับสตรีที่ทราบและใช้เพียงแต่กลับกัน จะเห็นได้ว่าอายุที่แตกต่างกันมีผลทำให้การทราบและใช้แตกต่างกัน สำหรับสตรีที่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวมากที่สุดคือกลุ่มสตรีอายุ ๔๕ - ๔๙ ปี ซึ่งมีสูงถึงร้อยละ ๑๔.๕ จะเห็นได้ว่าสตรีที่มีอายุมากกว่าโอกาสที่จะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวมีมากกว่าสตรีที่มีอายุต่ำกว่า ยกเว้นสตรีในกลุ่มตอนปลาย ๆ ของวัยเจริญพันธุ์ (๔๐ - ๔๙ ปี) และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในทางเนื้อหา (association) ระหว่างความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับอายุ โดยใช้ Gamma (γ) เท่ากับ ๐.๐๒ ทั้ง ๆ ที่พบว่าอายุที่แตกต่างกันมีผลทำให้ความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างกัน โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับอายุมีแบบแผนที่แน่นอนเป็นลักษณะรูปโค้งตัว U หัวกลับ ไม่ได้เป็นเส้น (Linear) จึงไม่สามารถจะแปรความหมายจากค่า χ^2 ได้

ดังนั้นจึงทำการทดสอบทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.00$) พบว่า ความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมีความสัมพันธ์กับอายุอย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับสตรีไทยมุสลิมนี้ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับอายุ พบว่า ไม่ค่อยมีแบบแผนที่แน่นอน เช่นของสตรีไทยพุทธ เนื่องจากว่าสัดส่วนของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่ได้เพิ่มหรือลดลงตามกลุ่มอายุที่เพิ่มขึ้น แต่สตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวมากที่สุด คือ กลุ่มสตรีอายุ ๓๐ - ๓๔ ปี มีร้อยละ ๓๓.๓ สำหรับสตรีที่ทราบและไม่ใช้ส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มอายุ ๒๐ - ๒๔ ปี และ ๒๕ - ๒๙ ปี คือร้อยละ ๗๑.๔ และ ๖๘.๔ ส่วนสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวจะมีสัดส่วนมากแทบทุกกลุ่มอายุและมากที่สุด คือ กลุ่มอายุ ๓๔ - ๓๙ ปี ซึ่งมีถึงร้อยละ ๒๓.๗ เมื่อพิจารณาค่าของความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว กับอายุของสตรีไทยมุสลิม ได้ค่าของความสัมพันธ์ในเชิงเนื้อหา $\gamma = 0.09$ แสดงว่าความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมีความสัมพันธ์กับอายุน้อยมาก จนแทบจะไม่มีความสัมพันธ์ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.07$)

ในการศึกษาถึงความแตกต่างของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมที่อยู่ในกลุ่มอายุเดียวกันในเรื่องของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัว โดยทดสอบทางสถิติโดยใช้ Z - test ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๑ พบว่า ทุกกลุ่มอายุ (ยกเว้นกลุ่มอายุ ๑๔ - ๑๙ และ ๔๔ - ๔๙ ปี) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญโดยที่สตรีไทยมุสลิมทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ ส่วนสตรีในกลุ่มอายุ ๑๔ - ๑๙, และ ๔๔ - ๔๙ ปี ไม่พบความแตกต่างดังกล่าว อาจจะเนื่องมาจากสตรีในตอนต้น ๆ วัยเจริญพันธุ์ยังเป็นผู้ที่ต้องการบุตรเพิ่มอีก เพราะเพิ่งสมรส จึงไม่เห็นความจำเป็นในการที่จะต้องป้องกันการปฏิสนธิ เพราะส่วนใหญ่การใช้การวางแผนครอบครัวมักจะทำกันก็ต่อเมื่อมีจำนวนบุตรครบตามต้องการ มิได้ทำเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะเว้นระยะการตั้งครรภ์บุตรคนถัดไป ส่วนสตรีในวัยตอนปลาย ๆ ของสตรีวัยเจริญพันธุ์ ซึ่งเป็นวันที่ใกล้จะหมดประจำเดือนและความสามารถในการมีบุตรก็ลดน้อยลง จึงทำให้ความสนใจในการที่จะเรียนรู้ถึงเรื่องการวางแผนครอบครัวน้อยกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ และการยอมรับความคิดหรือพฤติกรรมใหม่ ๆ ก็ยาก

เมื่อพิจารณาถึงอายุของสามีสตรีไทยพุทธว่าจะทำให้เกิดการแตกต่างกันในการที่สตรี
 ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวหรือไม่จากตารางที่ ๒๐ พบว่า มีแบบแผนคล้ายคลึงกับอายุของ
 สตรีมาก อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวจะเพิ่มขึ้นตามอายุของสามี
 จนถึงอายุ ๔๐ - ๔๔ ปี ก็จะเริ่มลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น แต่การเพิ่มในช่วงอายุ ๓๐ - ๓๔,
 ๓๕ - ๓๙, ๔๐ - ๔๔ ปี จะไม่แตกต่างกัน คือ ร้อยละ ๕๒.๖, ๕๒.๕, ๕๕.๔ ตามลำดับ สำ-
 หรับความสัมพันธ์ระหว่างสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้การวางแผนครอบครัวกับอายุของสามี พบว่า มีแบบ
 แผนแบบเดียวกับสตรีที่ทราบและใช้ เพียงแต่กลับกันเช่นเดียวกับสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผน
 ครัว เมื่อหาค่าความสัมพันธ์ในเชิงเนื้อหา (Gamma) $\gamma = 0.02$ แสดงว่าอายุของ
 สามีสตรีไทยพุทธมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวน้อยมาก และไม่มีนัย
 สำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.07$)

สำหรับสตรีไทยมุสลิมอายุของสามีไม่ทำให้สตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัว
 แตกต่างกันอย่างชัดเจน เพราะอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวเพิ่ม
 ขึ้นหรือลดลงในอัตราส่วนร้อยละที่ใกล้เคียงกัน เพิ่มสูงสุดเมื่ออายุสามีเท่ากับ ๓๕ - ๓๙ ปี คือ
 ร้อยละ ๓๒.๔ หลังจากนั้นรูปแบบการเพิ่มหรือลดลงของอัตราส่วนร้อยละของการทราบและใช้การ
 วางแผนครอบครัวไม่แน่นอน ส่วนสตรีที่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวไม่มีแบบแผนที่แน่นอน
 เช่นกัน สตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัว สำหรับสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผน
 ครัว จะพบว่ามีมากที่สุดเมื่ออายุสามีตั้งแต่ ๕๐ ปีขึ้นไป คือร้อยละ ๒๖.๕ เมื่อหาค่าความ
 สัมพันธ์ในเชิงเนื้อหา (Gamma) $\gamma = 0.00$ แสดงว่า อายุของสามีสตรีไทยมุสลิมไม่มีผลต่อ
 ความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.05$)

สรุปได้ว่า อายุของสตรีไทยพุทธมีความสัมพันธ์กับสตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผน
 ครัวอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนอายุของสามีสตรีไทยพุทธไม่มีความสัมพันธ์ดังกล่าว สำหรับสตรีไทย
 มุสลิมนั้นอายุของสตรีและสามีไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครัว

ตารางที่ ๑๙ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม จำแนกตามอายุของสตรี

อายุ	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้		ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้	
๑๕ - ๑๙	๒๑.๗	๗๓.๙	๕.๓	๑๐๐ (๒๓)	๒๐.๘	๖๒.๕	๑๖.๗	๑๐๐ (๔๘)
๒๐ - ๒๔	๓๖.๖	๖๐.๖	๒.๘	๑๐๐ (๗๑)	๑๗.๖	๗๑.๔	๑๐.๙	๑๐๐ (๑๑๙)
๒๕ - ๒๙	๕๕.๘	๔๓.๐	๒.๒	๑๐๐ (๙๓)	๒๓.๗	๖๘.๔	๗.๙	๑๐๐ (๑๑๔)
๓๐ - ๓๔	๕๒.๒	๔๕.๖	๓.๓	๑๐๐ (๘๒)	๓๓.๓	๕๐.๖	๑๖.๐	๑๐๐ (๘๑)
๓๕ - ๓๙	๕๗.๕	๓๘.๔	๔.๑	๑๐๐ (๗๓)	๒๐.๓	๕๕.๙	๒๓.๗	๑๐๐ (๕๙)
๔๐ - ๔๔	๔๘.๖	๔๕.๘	๕.๖	๑๐๐ (๑๐๗)	๒๕.๔	๖๕.๔	๑๐.๒	๑๐๐ (๕๙)
๔๕ - ๔๙	๒๙.๑	๕๖.๕	๑๕.๕	๑๐๐ (๕๕)	๓๙.๕	๖๓.๕	๑๗.๑	๑๐๐ (๔๑)
รวม	๔๖.๗	๔๘.๕	๕.๙	๑๐๐ (๕๑๕)	๒๓.๐	๖๓.๕	๑๓.๕	๑๐๐ (๕๒๑)

$\gamma = 0.02$
 χ^2 - test, P = 0.00

$\gamma = 0.07$
 χ^2 - test, P = 0.07

ตารางที่ ๒๐ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม จำแนกตามอายุของสามี

อายุของสามี	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้		ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้	
< ๒๕ ปี	๒๔.๓	๖๘.๓	๒.๔	๑๐๐ (๔๑)	๑๓.๓	๗๓.๓	๑๓.๓	๑๐๐ (๖๐)
๒๕ - ๒๙	๔๓.๗	๕๐.๗	๕.๖	๑๐๐ (๗๑)	๑๗.๘	๗๓.๓	๘.๘	๑๐๐ (๑๐๑)
๓๐ - ๓๔	๕๒.๖	๔๓.๖	๓.๘	๑๐๐ (๗๘)	๒๖.๐	๖๔.๖	๙.๔	๑๐๐ (๙๖)
๓๕ - ๓๙	๕๒.๕	๔๕.๐	๒.๕	๑๐๐ (๘๐)	๓๒.๕	๕๕.๘	๑๒.๗	๑๐๐ (๗๑)
๔๐ - ๔๔	๕๕.๕	๔๑.๖	๓.๐	๑๐๐ (๑๐๑)	๒๓.๘	๕๘.๓	๑๗.๙	๑๐๐ (๘๔)
๔๕ - ๔๙	๕๕.๘	๕๕.๘	๘.๔	๑๐๐ (๘๓)	๒๘.๖	๖๐.๗	๑๐.๗	๑๐๐ (๕๖)
๕๐ +	๓๓.๓	๕๘.๓	๘.๓	๑๐๐ (๖๐)	๑๘.๙	๕๕.๗	๒๖.๔	๑๐๐ (๕๓)
รวม	๔๖.๗	๕๘.๕	๕.๘	๑๐๐ (๕๑๕)	๒๓.๐	๖๓.๕	๑๓.๕	๑๐๐ (๕๒๑)

$$\chi^2 = 0.02$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.07$$

$$\chi^2 = 0.00$$

$$\chi^2 \text{ - test, } p = 0.05$$

อายุแรกสมรสของสตรี

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับอายุแรกสมรส ในตารางที่ ๒๑ พบว่า อายุแรกสมรสของสตรีไทยพุทธไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในการที่สตรีจะทราบและใช้การวางแผนครอบครัว โดยเฉพาะสตรี ๓ กลุ่มแรก ซึ่งมีอายุแรกสมรสน้อยกว่า ๑๕ ปี, ๑๕ - ๑๙ ปี และ ๒๐ - ๒๔ ปี จะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวร้อยละ ๕๐.๐, ๔๖.๒ และ ๔๔.๔ ตามลำดับ แต่สตรีที่มีอายุแรกสมรสเมื่ออายุตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไป จะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวลดลงอย่างเห็นได้ชัดและน้อยที่สุดคือร้อยละ ๓๒.๑ ซึ่งก็คงจะเนื่องมาจากว่าสตรีที่สมรสอายุมาก ๆ จะเป็นผู้ที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่น้อย จึงยังมีความต้องการบุตรเพิ่มอีกและความสามารถในการมีบุตรลดน้อยลง ทำให้ไม่เห็นความจำเป็นในการวางแผนครอบครัว สำหรับสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้และสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้ จะมีแบบแผนเหมือนกับสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวเพียงแต่กลับกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มสตรีที่มีอายุแรกสมรสตั้งแต่อายุ ๒๕ ปีขึ้นไปจะมีความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างจากกลุ่มอายุแรกสมรสอื่นอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นค่าของความสัมพันธ์ในทางเนื้อหา $\gamma = 0.06$ แสดงว่า อายุแรกสมรสมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวน้อยมากและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ - $(\chi^2 - \text{test}, p=0.07)$

สำหรับสตรีไทยมุสลิมก็พบเช่นเดียวกับสตรีไทยพุทธ คืออายุแรกสมรสไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว จะเห็นได้ว่า สตรีที่มีอายุแรกสมรสแตกต่างกันจะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวมีอัตราส่วนร้อยละใกล้เคียงกันมาก คือร้อยละ ๒๒.๙, ๒๓.๑ และ ๒๔.๙ ส่วนสตรีที่มีอายุแรกสมรสตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไป พบว่า จะทราบและใช้การวางแผนครอบครัว ซึ่งคงเนื่องมาจากตัวอย่างของสตรีในกลุ่มนี้น้อยเกินไป และเมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุแรกสมรสก็ไม่พบความแตกต่างทั้งในกลุ่มสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้การวางแผนครอบครัว และสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัว ดังนั้นค่าของความสัมพันธ์ในทางเนื้อหา $\gamma = 0.02$ แสดงว่าความสัมพันธ์กันระหว่างความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับอายุแรกสมรสของสตรีมีน้อยเช่นเดียวกับสตรีไทยพุทธ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ $(\chi^2 - \text{test}, P = 0.46)$

เมื่อพิจารณาความแตกต่างของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมที่มีอายุแรกสมรสเท่า ๆ กันในเรื่องของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวโดยการทดสอบทางสถิติใช้ Z - test ที่ระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๑ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทุกกลุ่มอายุแรกสมรส (ยกเว้นสตรีที่อายุแรกสมรสน้อยกว่า ๑๕ ปี) โดยที่สตรีไทยมุสลิมจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ

สรุปได้ว่า อายุแรกสมรสของสตรี มีผลต่อสตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยมากทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม เนื่องจากว่าอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัว จะแตกต่างกันเห็นได้ชัด เมื่ออายุแรกสมรสมาก ๆ คือตั้งแต่อายุแรกสมรส ๒๕ ปีขึ้นไป ดังนั้นอายุแรกสมรสจึงไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทั้งสตรีไทยและสตรีไทยมุสลิม และสตรีไทยมุสลิมที่มีอายุแรกสมรสเท่า ๆ กับสตรีไทยพุทธจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ

ตารางที่ ๒๑ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม
จำแนกตามอายุแรกสมรส

อายุแรกสมรส	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้		ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้	
< ๑๔ ปี	๕๐.๐	๔๒.๙	๗.๑	๑๐๐ (๑๔)	๒๒.๙	๖๕.๗	๑๑.๔	๑๐๐ (๗๐)
๑๔ - ๑๙	๔๖.๒	๕๐.๘	๓.๐	๑๐๐ (๓๐๕)	๒๓.๑	๖๒.๑	๑๔.๘	๑๐๐ (๓๘๕)
๒๐ - ๒๔	๔๙.๔	๔๔.๐	๖.๖	๑๐๐ (๑๖๖)	๒๕.๙	๖๗.๒	๖.๙	๑๐๐ (๕๘)
๒๕ +	๓๒.๑	๕๓.๖	๑๔.๓	๑๐๐ (๒๘)	-	๘๗.๕	๑๒.๕	๑๐๐ (๘)
รวม	๔๖.๖	๔๘.๕	๔.๙	๑๐๐ (๕๑๓)*	๒๓.๐	๖๓.๕	๑๓.๕	๑๐๐ (๕๒๑)

* ไม่รวมผู้ที่ไม่ตอบอายุแรกสมรส

$$\gamma = 0.06$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.07$$

$$\gamma = 0.06$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.46$$

ระยะเวลาสมรส

จากตารางที่ ๒๒ พบว่า ระยะเวลาสมรสของสตรีไทยพุทธไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องการทราบและใช้การวางแผนครอบครัว ถึงแม้ว่าสตรีที่มีระยะเวลาสมรสน้อยกว่า ๕ ปี จะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยที่สุด คือร้อยละ ๒๔.๖ แต่ในกลุ่มระยะเวลาสมรส ๕ - ๙, ๑๐ - ๑๔ และ ๑๕ - ๑๙ ปี พบว่า อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวไม่แตกต่างกันคือร้อยละ ๕๗.๐, ๕๓.๐, และ ๕๗.๖ ตามลำดับ แล้วลดลงบ้างในช่วงระยะเวลาสมรสต่อมา และเมื่อพิจารณาระยะเวลาสมรสกับสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้ พบว่า ไม่มีรูปแบบของการเพิ่มหรือลดลงที่แน่นอน ส่วนสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวจะไม่แตกต่างกันเลยตั้งแต่ระยะเวลาสมรสที่น้อยกว่า ๕ ปี จนถึง ๒๐ - ๒๔ ปี สำหรับสตรีที่มีระยะเวลาสมรสตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไป มีอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้สูงถึงร้อยละ ๑๓.๔ เมื่อทดสอบหาค่าของความสัมพันธ์ในทางเนื้อหา $\chi^2 = 0.04$ แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับระยะเวลาสมรสมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P=0.02$)

สำหรับสตรีไทยมุสลิม พบว่า ระยะเวลาสมรสของสตรีไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในกลุ่มสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัว เช่นเดียวกับสตรีไทยพุทธ เพราะว่า ทุกกลุ่มระยะเวลาการสมรสตั้งแต่ ๕ - ๙, ๑๐ - ๑๔, ๑๕ - ๑๙ ถึง ๒๕ ปีขึ้นไป จะมีอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวใกล้เคียงกันมากคือ ร้อยละ ๒๗.๕, ๒๓.๑, ๒๙.๓, ๒๕.๕ และ ๒๑.๒ ส่วนสตรีที่มีระยะเวลาสมรสน้อยกว่า ๕ ปี จะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยที่สุดคือร้อยละ ๑๒.๕ ในการพิจารณาว่าระยะเวลาสมรสจะมีผลต่อสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้หรือไม่ พบว่า อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้จะมากในกลุ่มสตรีที่มีระยะเวลาสมรสที่ต่ำกว่า ๑๐ ปี แล้วลดลงมากเมื่อระยะเวลาสมรสเพิ่มจาก ๑๔ - ๑๙ ปี แล้วกลับเพิ่มสูงขึ้นอีกในกลุ่มสตรีที่มีระยะเวลาสมรสตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไป ซึ่งรูปแบบนี้จะพบในกลุ่มของสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้เช่นกัน เพียงแต่กลับกันเท่านั้น เมื่อหาค่าความสัมพันธ์ในทางเนื้อหา $\chi^2 = 0.02$ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับระยะเวลาสมรสมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.02$)

เมื่อพิจารณาความแตกต่างของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวที่มีระยะเวลาสมรสเท่า ๆ กัน โดยการทดสอบทางสถิติ ใช้ z - test ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๑ พบว่า สตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวทุกกลุ่มระยะเวลาสมรส (ยกเว้นสตรีในกลุ่มระยะเวลาสมรสน้อยกว่า ๕ ปี และตั้งแต่ ๒๕ ปี เป็นต้นไป) ของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่สตรีไทยมุสลิมที่มีระยะเวลาสมรสเท่า ๆ กับสตรีไทยพุทธ จะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ

สรุปได้ว่าระยะเวลาสมรสของสตรีมีผลต่อสตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยมากทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม เนื่องมาจากว่า ความแตกต่างของสตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวจะแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดในช่วงแรกของระยะเวลาสมรส คือน้อยกว่า ๕ ปี และช่วงท้าย ๆ ซึ่งเป็นสตรีที่สมรสมานานแล้ว คือมีระยะเวลาสมรสตั้งแต่ ๒๐ - ๒๔ ปี และ ๒๕ ปีเท่านั้น ดังนั้น ระยะเวลาสมรสจึงไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ และการใช้การวางแผนครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญ และสตรีไทยมุสลิมที่มีระยะเวลาสมรสเท่า ๆ กับสตรีไทยพุทธ จะมีความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธทุกกลุ่มระยะเวลาสมรส ยกเว้น สตรีในกลุ่มระยะเวลาสมรสน้อยกว่า ๕ ปี และตั้งแต่ ๒๕ ปี เป็นต้นไป

ตารางที่ ๒๒ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม

จำแนกตามระยะเวลาสมรส

ระยะเวลาสมรส	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช่	ทราบ-ไม่ใช่	ไม่ทราบ-ไม่ใช่		ทราบ-ใช่	ทราบ-ไม่ใช่	ไม่ทราบ-ไม่ใช่	
< ๕ ปี	๒๕.๖	๖๙.๘	๕.๗	๑๐๐ (๘๖)	๑๒.๙	๗๖.๒	๑๐.๙	๑๐๐ (๑๐๑)
๕ - ๙	๕๗.๐	๓๘.๐	๕.๑	๑๐๐ (๗๙)	๒๗.๕	๖๑.๗	๑๐.๘	๑๐๐ (๑๒๐)
๑๐ - ๑๔	๕๓.๐	๔๔.๐	๓.๐	๑๐๐ (๑๐๐)	๒๓.๑	๖๔.๔	๑๒.๕	๑๐๐ (๑๐๔)
๑๕ - ๑๙	๕๗.๖	๓๙.๑	๓.๓	๑๐๐ (๙๒)	๒๙.๓	๕๙.๓	๒๑.๓	๑๐๐ (๗๕)
๒๐ - ๒๔	๕๔.๘	๕๑.๐	๔.๒	๑๐๐ (๙๖)	๒๕.๕	๕๔.๕	๒๐.๐	๑๐๐ (๕๕)
๒๕ ⁺	๓๙.๓	๕๙.๒	๑๑.๕	๑๐๐ (๖๑)	๒๑.๒	๖๙.๗	๙.๑	๑๐๐ (๖๖)
รวม	๕๖.๗	๔๘.๔	๕.๙	๑๐๐ (๕๑๔)	๒๓.๐	๖๓.๕	๑๓.๕	๑๐๐ (๕๒๑)

$$\gamma = 0.04$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.02$$

$$\gamma = 0.02$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.02$$

จำนวนบุตรที่มีชีวิต

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับจำนวนบุตรที่มีชีวิต จากตารางที่ ๒๓ พบว่า สตรีไทยพุทธที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตแตกต่างกันจะทำให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว คือ สตรีที่ยังไม่มีบุตรที่มีชีวิตอยู่ จะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยที่สุด คือ ร้อยละ ๗.๑ อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทราบและใช้ จะเพิ่มขึ้นตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่อย่างเห็นได้ชัด และมากที่สุดเมื่อมีจำนวนบุตรที่มีชีวิต ๓ - ๔ คน คือร้อยละ ๔๘.๔ และลดลงเล็กน้อยเมื่อจำนวนบุตรที่มีชีวิตเพิ่มขึ้น เป็น ๕ คนขึ้นไป คือร้อยละ ๔๑.๕ ซึ่งความแตกต่างนี้จะมีแบบแผนเดียวกันกับสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้ เพียงแต่กลับกัน นอกจากนี้จำนวนบุตรที่มีชีวิตยังมีผลต่อการไม่ทราบและไม่ใช้ โดยที่ยังไม่มีบุตรที่มีชีวิตเลยจะไม่ทราบและไม่ใช้มากที่สุด คือร้อยละ ๑๔.๓ ดังนั้น เมื่อหาค่าความสัมพันธ์ในเชิงเนื้อหา $\chi^2 = 0.24$ แสดงว่าจำนวนบุตรที่มีชีวิตมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมากพอสมควร และมีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.00$)

สำหรับสตรีไทยมุสลิม ก็พบว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตที่แตกต่างกัน ทำให้สตรีทราบและใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างกันด้วย โดยที่อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทราบและใช้ จะเพิ่มขึ้นตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต จะแตกต่างกันมากในกลุ่มสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อย ๆ คือสตรีที่ยังไม่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตเลยกับสตรีที่มีเพียง ๑ - ๒ คน คือร้อยละ ๑๐.๔ และ ๒๐.๘ แต่ในกลุ่มสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิต ๓ - ๔ คน และ ๕ คนขึ้นไป ไม่แตกต่างกันมาก คือร้อยละ ๒๔.๘ และ ๒๔.๐ สำหรับอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้ก็มีแบบแผนแบบเดียวกันเพียงแต่กลับกัน แต่สตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวจะไม่แตกต่างกันมากนักในแต่ละกลุ่มจำนวนบุตรที่มีชีวิตนอกจากกลุ่มสตรีที่ยังไม่เคยมีบุตรที่มีชีวิต ซึ่งสูงถึงร้อยละ ๑๘.๘ เมื่อทดสอบด้วยค่าของความสัมพันธ์ในทางเนื้อหา $\chi^2 = 0.14$ แสดงว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตมีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว เช่นเดียวกับสตรีไทยพุทธ แต่ความสัมพันธ์น้อยกว่าสตรีไทยพุทธ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.19$)

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม ที่มีจำนวนบุตรที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่เท่า ๆ กันในเรื่องของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัว โดยใช้ Z - test ที่ระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕ พบว่า สตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเฉพาะสตรีที่มีจำนวนบุตรมีชีวิต ๑ - ๒, ๓ - ๔ คน และ ๕ คนขึ้นไป โดยที่สตรีไทยมุสลิมทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ สำหรับสตรีที่ยังไม่มีบุตรที่มีชีวิตเลย ไม่พบความแตกต่างดังกล่าว

สรุปได้ว่า สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันมากจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตน้อยกว่าทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม แต่ความแตกต่างนี้สตรีไทยพุทธเห็นได้ชัดกว่าสตรีไทยมุสลิม สตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน จะมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญเฉพาะในกลุ่มสตรีไทยพุทธเท่านั้น และสตรีไทยมุสลิมที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตเท่า ๆ กับสตรีไทยพุทธจะมีความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ ยกเว้นในกลุ่มของสตรีที่ยังไม่มีบุตรที่มีชีวิตเลย

ตารางที่ ๒๓ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม
จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่

จำนวนบุตรที่มี ชีวิตอยู่	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้		ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้	
๐	๗.๑	๓๘.๖	๑๔.๓	๑๐๐ (๒๘)	๑๐.๔	๗๐.๘	๑๘.๘	๑๐๐ (๔๘)
๑ - ๒	๓๙.๗	๕๓.๙	๖.๔	๑๐๐ (๒๐๔)	๒๐.๘	๖๖.๒	๑๓.๐	๑๐๐ (๒๐๗)
๓ - ๔	๕๘.๔	๓๙.๙	๑.๗	๑๐๐ (๑๗๘)	๒๕.๘	๖๒.๓	๑๑.๙	๑๐๐ (๑๕๙)
๕ ⁺	๕๑.๕	๕๓.๗	๔.๙	๑๐๐ (๑๐๓)	๒๙.๐	๕๗.๐	๑๔.๐	๑๐๐ (๑๐๗)
รวม	๕๖.๘	๔๘.๓	๔.๙	๑๐๐ (๕๑๓) [*]	๒๓.๐	๖๓.๕	๑๓.๕	๑๐๐ (๕๒๑)

*ไม่รวมผู้ที่ไม่ตอบจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่

$$\chi^2 = 0.24$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.00$$

$$\chi^2 = 0.14$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.19$$

ความต้องการบุตรเพิ่ม

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับความต้องการบุตรเพิ่มของสตรีไทยพุทธ ในตารางที่ ๒๔ พบว่า ความต้องการบุตรเพิ่มมีผลทำให้สตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างกัน โดยที่สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มอีกจะมีอัตราส่วนร้อยละสูงกว่าสตรีที่ยังต้องการบุตรเพิ่มและสตรีที่ไม่แน่ใจว่าจะต้องการอีกหรือไม่คือร้อยละ ๔๒.๘, ๒๓.๐ และ ๒๒.๒ ตามลำดับ สำหรับสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช่อัตราส่วนมากที่สุด คือกลุ่มสตรีที่ไม่แน่ใจ คือร้อยละ ๓๒.๖ ซึ่งใกล้เคียงกับสตรีที่ยังต้องการบุตรเพิ่มอีก คือร้อยละ ๖๘.๕ ส่วนสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้นั้น พบว่า ความต้องการบุตรเพิ่มมีผลต่อการไม่ทราบและไม่ใช้ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยที่สตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวร้อยละ ๘.๕ ในขณะที่สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มและไม่แน่ใจมีสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้ร้อยละ ๔.๒ และ ๕.๖ ดังนั้นเมื่อหาค่าความสัมพันธ์ในทางเนื้อหา โดย $\chi^2 = ๐.๓๑$ แสดงว่าความสัมพันธ์ของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับความต้องการบุตรเพิ่มมีความสัมพันธ์กันมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.00$)

สำหรับสตรีไทยมุสลิมความสัมพันธ์ของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวไม่ขัดเท่ากับสตรีไทยพุทธ เพราะสตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มจะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มอีกซึ่งเท่ากับสตรีที่ไม่แน่ใจว่าจะต้องการบุตรเพิ่มอีกหรือไม่ คือร้อยละ ๒๘.๗ และ ๑๖.๐ และสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มจะทราบแต่ไม่ใช้มากที่สุดคือร้อยละ ๗๑.๖ ความต้องการบุตรเพิ่มจะไม่ค่อยมีผลต่อสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัว ดังนั้นค่าของความสัมพันธ์ในด้านเนื้อหา $\chi^2 = ๐.๑๒$ ซึ่งความสัมพันธ์ของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับความต้องการบุตรเพิ่มมีความสัมพันธ์กันไม่มากนัก ซึ่งน้อยกว่าความสัมพันธ์ในดังกล่าวของสตรีไทยพุทธ แต่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.01$)

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม เกี่ยวกับสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวเมื่อมีความต้องการบุตรเพิ่มเหมือน ๆ กัน โดยการทดสอบทาง

สถิติ โดยใช้ z - test ที่ระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๑ พบว่า สตรีที่ยังต้องการบุตรเพิ่ม และสตรีที่ไม่แน่ใจว่าจะต้องการบุตรเพิ่มอีกหรือไม่ ไม่มีความแตกต่างกันในหมู่สตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวระหว่างสตรีทั้งสองกลุ่ม แต่สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มอีก พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่สตรีไทยมุสลิมมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ

สรุปได้ว่า ความต้องการบุตรเพิ่มมีผลต่อสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัว ทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม แต่สตรีไทยพุทธมีความสัมพันธ์มากกว่าสตรีไทยมุสลิม คือความแตกต่างเห็นได้ชัดเจน โดยที่สตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มอีก และสตรีไทยมุสลิมที่มีความต้องการบุตรเพิ่มเหมือนกับสตรีไทยพุทธ จะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ เฉพาะที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มอีก

ตารางที่ ๒๔ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม
จำแนกตามความต้องการบุตรเพิ่ม

ความต้องการบุตรเพิ่ม	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้		ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้	
ต้องการเพิ่ม	๒๓.๐	๖๘.๕	๘.๕	๑๐๐ (๑๗๘)	๑๖.๐	๗๑.๖	๑๒.๔	๑๐๐ (๒๕๗)
ไม่ต้องการเพิ่ม	๕๒.๘	๕๓.๐	๕.๒	๑๐๐ (๒๑๕)	๒๘.๗	๕๗.๐	๑๔.๓	๑๐๐ (๒๓๐)
ไม่แน่ใจ	๒๒.๒	๗๒.๒	๕.๖	๑๐๐ (๑๘)	๑๖.๐	๖๕.๐	๒๐.๐	๑๐๐ (๒๕)
รวม*	๓๓.๓	๖๐.๖	๖.๑	๑๐๐ (๔๑๑)	๒๑.๗	๖๕.๖	๑๓.๗	๑๐๐ (๕๑๒)

* ไม่รวมผู้ที่ทำหมันแล้ว

$$Y = 0.39$$

$$X^2 \text{ - test, } P = 0.00$$

$$Y = 0.12$$

$$X^2 \text{ - test, } P = 0.01$$

จำนวนบุตรในอุคมคติ

ในการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับจำนวนบุตรในอุคมคติ ในตารางที่ ๒๕ พบว่า สตรีที่มีจำนวนบุตรในอุคมคติน้อยและปานกลางไม่ทำให้เกิดความแตกต่างกันในอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทราบและใช้ คือร้อยละ ๔๖.๖ และ ๔๖.๑ แต่สตรีที่มีจำนวนบุตรในอุคมคติดีมากจะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวมากที่สุดร้อยละ ๕๖.๓ ซึ่งแบบแผนนี้พบในกลุ่มสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้ และกลุ่มสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้เช่นกัน คือสตรีที่มีบุตรในอุคมคติดีมากจะทราบแต่ไม่ใช้น้อยที่สุดคือร้อยละ ๓๑.๓ และไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวมากที่สุดร้อยละ ๑๒.๕ ซึ่งแตกต่างจากสตรีที่มีจำนวนบุตรในอุคมคติน้อยและปานกลางอย่างเห็นได้ชัด ค่าของความสัมพันธ์ในทางเนื้อหา $\gamma = 0.02$ แสดงว่า จำนวนบุตรในอุคมคติมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวน้อยมาก และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 -test, $P = 0.36$)

สำหรับสตรีไทยมุสลิม พบว่า สตรีที่มีจำนวนบุตรในอุคมคติทำให้เกิดความแตกต่างกันบ้าง พบว่า อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวจะลดลงตามจำนวนบุตรในอุคมคติที่เพิ่มขึ้น คือสตรีที่มีจำนวนบุตรในอุคมคติน้อย, ปานกลาง และมาก จะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวร้อยละ ๒๗.๙, ๒๒.๙ และ ๑๔.๓ จะเห็นได้ว่าอัตราส่วนร้อยละจะลดลงอย่างเห็นได้ชัดในกลุ่มที่มีจำนวนบุตรในอุคมคติดีมาก แต่ไม่แตกต่างกันมากในกลุ่มสตรีที่มีจำนวนบุตรในอุคมคติน้อยและปานกลาง ส่วนสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้การวางแผนครอบครัวก็พบแบบแผนเช่นเดียวกันเพียงแต่กลับกัน สำหรับอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวจะลดลงเพียงเล็กน้อยตามจำนวนบุตรในอุคมคติ ค่าของความสัมพันธ์ในทางเนื้อหา $\gamma = -0.04$ แสดงว่า จำนวนบุตรในอุคมคติมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวเพียงเล็กน้อยในลักษณะกลับกัน คือสตรีที่ยังมีจำนวนบุตรในอุคมคติดีมาก จะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อย และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 -test, $P = 0.29$)

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมที่มีจำนวนบุตรในอุคมคติเท่า ๆ กันของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัว โดยการทดสอบทางสถิติวิธี χ^2 -test ที่ระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๑ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทุกระดับจำนวน

บุตรในอุคมคติ โดยที่สตรีไทยมุสลิมที่มีจำนวนบุตรในอุคมคติเท่า ๆ กันกับสตรีไทยพุทธ จะทราบ
และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุปได้ว่าจำนวนบุตรในอุคมคติของสตรีมีผลต่อสตรีที่มีความรู้และการใช้การวางแผน
ครอบครัวน้อยมาก ทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมแต่สตรีไทยมุสลิมมีรูปแบบของความแตกต่าง
ของสตรีที่มีความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวที่แน่นอนกว่าสตรีไทยพุทธ คือสตรีที่มีจำนวน
บุตรในอุคมคติมากจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวต่ำกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรในอุคมคติที่
น้อย โดยอัตราส่วนร้อยละจะลดลงตามจำนวนบุตรในอุคมคติที่เพิ่มขึ้น ส่วนสตรีไทยพุทธนั้นกลับได้ผล
ตรงกันข้าม แต่ความสัมพันธ์นี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับสตรีไทยมุสลิมที่มีจำนวนบุตรในอุคมคติ
เท่ากับสตรีไทยพุทธนั้น จะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ

ตารางที่ ๒๕ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม
จำแนกตามจำนวนบุตรในอุดมคติ

จำนวนบุตรใน อุดมคติ	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้		ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้	
๑ - ๒	๔๖.๖	๔๗.๓	๖.๑	๑๐๐ (๑๔๘)	๒๗.๙	๕๗.๗	๑๔.๔	๑๐๐ (๑๑๑)
๓ - ๔	๔๖.๑	๔๙.๙	๔.๐	๑๐๐ (๓๔๗)	๒๒.๙	๖๓.๔	๑๓.๗	๑๐๐ (๓๕๘)
๕ ⁺	๕๖.๓	๓๑.๓	๑๒.๕	๑๐๐ (๑๖)	๑๔.๓	๗๕.๕	๑๐.๒	๑๐๐ (๔๙)
รวม*	๔๖.๖	๔๘.๔	๔.๙	๑๐๐ (๕๑๑)	๒๓.๒	๖๓.๓	๑๓.๕	๑๐๐ (๕๑๘)

*ไม่รวมผู้ที่ไม่ตอบในจำนวนบุตรในอุดมคติ

$$\gamma = 0.02$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.36$$

$$\gamma = -0.04$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.29$$

๒) ปัจจัยทางค่านิยมและเศรษฐกิจโครงสร้างของครอบครัว

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งโครงสร้างของครอบครัวออกเป็นครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย ครอบครัวเดี่ยว คือครอบครัวที่ประกอบด้วย บิดา มารดา และบุตร ส่วนครอบครัวขยายนอกจากจะมีบิดา มารดา และบุตร แล้วยังอาจจะมีญาติ หรือผู้อาศัยอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย ในระบบครอบครัวขยาย คนจะสมรสได้ตั้งแต่อายุยังน้อย การมีบุตรไม่เป็นภาระหนัก เพราะจะมีญาติช่วยในการเลี้ยงดู ส่วนคู่สมรสในครอบครัวเดี่ยว จะพบว่า การมีบุตรมากจะมีภาวะความกดดันต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ซึ่งอาจจะทำให้การใช้การป้องกันการปฏิสนธิมากขึ้น เป็นการจำกัดขนาดครอบครัวให้เล็กลง^(๑) จากการศึกษาครั้งนี้ (ตารางที่ ๒๖) พบว่าโครงสร้างของครอบครัวที่แตกต่างกันมีผลต่อการทราบและใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทย พุทธ คือสตรีไทยพุทธในครอบครัวเดี่ยวทราบและใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีในครอบครัวขยาย คือร้อยละ ๔๘.๗ และ ๔๑.๕ สำหรับสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีที่มีโครงสร้างของครอบครัวแตกต่างกันไม่พบว่ามี ความแตกต่างกัน คือร้อยละ ๔.๐ และ ๔.๕ ดังนั้น เมื่อหาค่าความสัมพันธ์ของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับโครงสร้างของครอบครัว โดยใช้ $\chi^2 = 0.99$ แสดงว่า ความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของครอบครัว แต่ไม่มากนักและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 -test, $P=0.31$)

สำหรับสตรีไทยมุสลิมนั้นก็พบความสัมพันธ์ดังกล่าว นั่นคือ สตรีในครอบครัวเดี่ยวมีอัตราส่วนร้อยละของการทราบและใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีในครอบครัวขยาย คือร้อยละ ๒๖.๕ และ ๑๘.๕ และสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวก็แตกต่างกันเล็กน้อย ร้อยละ ๑๒.๕ และ ๑๔.๘ ซึ่งจะเห็นได้ว่า สตรีในครอบครัวขยายไม่ทราบและไม่ใช้การ

(๑) นิพนธ์ เทพวัลย์, ประชากรศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๒๓

วางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีในครอบครัวเดี่ยว ดังนั้นเมื่อทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ โดย $\gamma = 0.07$ แสดงว่า ความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของครอบครัว แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.09$)

ถ้าพิจารณาความแตกต่างของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม ที่อยู่ในระบบครอบครัวแบบเดียวกันในเรื่องของผู้ที่ทราบและกำลังใช้วิธีใดวิธีหนึ่งในการป้องกันการปฏิสนธิ โดยที่สตรีในครอบครัวเดี่ยว ทราบและใช้ ร้อยละ ๔๘.๗ และ ๒๖.๕ สตรีในครอบครัวขยายทราบและใช้ ร้อยละ ๔๑.๔ และ ๑๘.๔ เมื่อทดสอบทางสถิติ โดยใช้ Z - test ที่ระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๑ พบว่า ทั้งระบบครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมทราบและใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่สตรีไทยมุสลิมทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธทุกระบบครอบครัว

สรุปได้ว่าสตรีโครงสร้างของครอบครัว เป็นแบบครอบครัวเดี่ยว จะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่โครงสร้างของครอบครัว เป็นแบบครอบครัวขยาย ทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม แต่ความสัมพันธ์นี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสตรีไทยมุสลิมที่มีโครงสร้างของครอบครัวเหมือนกับสตรีไทยพุทธ จะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ

ตารางที่ ๒๖ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม
จำแนกตามโครงสร้างของครอบครัว

โครงสร้างของ ครอบครัว	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้		ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้	
ครอบครัวเดี่ยว	๔๘.๗	๔๖.๒	๕.๐	๑๐๐ (๓๕๙)	๒๖.๕	๖๑.๑	๑๒.๔	๑๐๐ (๒๙๘)
ครอบครัวขยาย	๔๑.๙	๕๓.๕	๔.๕	๑๐๐ (๑๕๕)	๑๘.๔	๖๖.๘	๑๔.๘	๑๐๐ (๒๒๓)
รวม	๔๖.๗	๔๘.๔	๕.๙	๑๐๐ (๕๑๔)	๒๓.๐	๖๓.๕	๑๓.๕	๑๐๐ (๕๒๑)

$$\chi^2 = 0.99$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.31$$

$$\chi^2 = 0.97$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.09$$

การศึกษาของสตรีและสามี

การศึกษานี้พบว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติทางด้านการวางแผนครอบครัวของคู่สมรส เพราะผู้ที่มีการศึกษาย่อมจะเรียนรู้และยอมรับสิ่งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เพื่อให้มีจำนวนบุตรที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นสตรีหรือสามีที่มีการศึกษากว่าน่าจะมีความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีหรือสามีที่มีการศึกษาน้อยกว่า จากตารางที่ ๒๗ พบว่า การศึกษามีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวเนื่องจากว่า สตรีไทยพุทธที่มีการศึกษาต่างกันมีผลทำให้อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัว กับสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้แตกต่างกัน คือ สตรีที่เคยเรียนหนังสือโดยนับรวมผู้ที่จบตั้งแต่ประถมศึกษา เป็นต้นไป มีอัตราส่วนร้อยละของการทราบและใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่ไม่เคยเรียนหนังสือเลย คือร้อยละ ๔๗.๑ และ ร้อยละ ๔๑.๔ ส่วนสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวไม่แตกต่างกัน แสดงว่าการศึกษามีผลต่อการไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัว เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ในทางเนื้อหาระหว่างความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับการศึกษาของสตรีไทยพุทธ $\chi^2 = 0.90$ แสดงว่า การศึกษามีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว แต่ไม่มากนักและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.08$)

สำหรับสตรีไทยมุสลิมพบว่า การศึกษาที่แตกต่างกันมีผลทำให้ความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดกว่าสตรีไทยพุทธ เพราะสตรีที่เคยเรียนโดยเรียนจบตั้งแต่ประถมศึกษา เป็นต้นไป ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่ไม่เคยเรียน คือร้อยละ ๒๔.๗ และร้อยละ ๑๓.๗ แต่สตรีที่เคยเรียนหนังสือทราบแต่ไม่ใช้มากกว่าสตรีที่ไม่เคยเรียนหนังสือ คือร้อยละ ๒๔.๔ และร้อยละ ๔๗.๓ ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากการยังมีบุตรไม่พอกับความต้องการ หรือว่าอายุยังน้อยอยู่ก็ได้ แต่การศึกษามีผลต่อการไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีอย่างเด่นชัด คือสตรีที่ไม่เคยเรียนหนังสือจะไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่เคยเรียนถึง ๓ เท่า คือร้อยละ ๒๔.๑ และร้อยละ ๘.๔ ดังนั้นเมื่อหาค่าความสัมพันธ์ในทางเนื้อหาของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับการศึกษาของสตรีไทยมุสลิมโดยค่า Gamma (γ) เท่ากับ ๐.๔๖ แสดงว่า ความรู้และการใช้การ

วางแผนครอบครัวมีความสัมพันธ์กันมากกับการศึกษาของสตรีไทยมุสลิม และความสัมพันธ์นี้มากกว่าสตรีไทยพุทธมาก เพราะ $\gamma = 0.90$ และมีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 -test, $P = 0.00$)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การศึกษาของสตรีไม่ว่าจะเป็นสตรีไทยพุทธ หรือสตรีไทยมุสลิม มีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว โดยที่สตรีที่มีการศึกษา จะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่ไม่มีการศึกษาเลย และ เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมที่มีระดับการศึกษาเท่า ๆ กันในเรื่องสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัว โดยใช้ Z -test ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญโดยที่สตรีไทยมุสลิมทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธทั้งที่เคยเรียนและไม่เคยเรียนหนังสือมาก่อน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สำหรับการศึกษาของสามี พบว่า การศึกษาของสามีสตรีไทยพุทธมีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรี คืออัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวจะเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษาของสามีอย่างเห็นได้ชัด คือร้อยละ 30.4 , 44.4 และ 56.4 สำหรับสตรีที่สามีไม่มีการศึกษา, มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาหรือสูงกว่า ส่วนอัตราส่วนของสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้ก็มีแบบแผนคล้ายคลึงกันแต่เป็นไปในทางที่ลดลงตามการศึกษาที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การศึกษาที่แตกต่างกันยังทำให้สตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างกันด้วย คือสตรีที่สามีไม่มีการศึกษาจะไม่ทราบและไม่ใช้ร้อยละ 33.0 ในขณะที่สตรีที่สามีมีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวเพียงร้อยละ 4.4 และจะไม่พบสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัว ถ้าสามีมีการศึกษาตั้งแต่มีธยมศึกษาหรือสูงกว่า ดังนั้นค่าของความสัมพันธ์ในทางเนื้อหาของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับการศึกษาของสามี โดยค่า $\gamma = 0.49$ ซึ่งแสดงว่าการศึกษาของสามีมีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีอย่างมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 -test, $P = 0.01$)

สำหรับสตรีไทยมุสลิมนั้น พบว่า การศึกษาของสามีมีผลกับความรู้และการใช้ แต่ไม่แน่นอนหรือ เห็นชัด เท่ากับการศึกษาของสามีสตรีไทยพุทธ ถึงแม้ว่าสตรีที่มีสามีได้รับการศึกษาดั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา เป็นต้นไป จะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่ไม่มีการศึกษา

และประถมศึกษา คือร้อยละ ๓๗.๕, ๒๔.๑ และ ๒๖.๒ ตามลำดับ และการศึกษาที่แตกต่างกันของสามีไม่ทำให้การไม่ทราบและไม่ใช้ของสตรีแตกต่างกันมากนัก เพราะสามีที่ไม่มีการศึกษาเลยไม่ทราบและไม่ใช้ร้อยละ ๒๐.๗ ในขณะที่สตรีที่สามีมีการศึกษาดั้งแต่มีธยมศึกษาเป็นต้นไปไม่ทราบและไม่ใช้ร้อยละ ๒๕.๐ เมื่อหาค่าความสัมพันธ์ในทางเนื้อหาของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับการศึกษาของสามีสตรีไทยมุสลิม ได้ค่า $\chi^2 = 0.04$ แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับความสัมพันธ์ของสตรีไทยพุทธในเรื่องการศึกษาของสามีและความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว (ดูจากตารางที่ ๒๙) และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.03$)

สรุปได้ว่าในกลุ่มสตรีไทยพุทธ การศึกษาของสามีมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าการศึกษาของสตรี ซึ่งตรงข้ามกับสตรีไทยมุสลิม การศึกษาของสตรีไทยมุสลิมมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าการศึกษาของสามี

ตารางที่ ๒๗ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม
จำแนกตามการศึกษาของสตรี

การศึกษา	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้		ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้	
ไม่เคยเรียน	๔๑.๕	๕๓.๗	๔.๙	๑๐๐ (๔๑)	๑๓.๗	๕๗.๓	๒๙.๑	๑๐๐ (๑๑๗)
เรียน	๔๗.๑	๔๘.๐	๔.๙	๑๐๐ (๔๗๓)	๒๕.๗	๖๕.๔	๘.๙	๑๐๐ (๔๐๔)
รวม	๔๖.๗	๔๘.๔	๔.๙	๑๐๐ (๕๑๔)	๒๓.๐	๖๓.๕	๑๓.๕	๑๐๐ (๕๒๑)

$$\chi^2 = 0.90$$

$$\chi^2 - \text{test}, P = 0.08$$

$$\chi^2 = 0.46$$

$$\chi^2 - \text{test}, P = 0.00$$

ตารางที่ ๒๘ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม

จำแนกตามการศึกษาของสามี

การศึกษาของ สามี	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้		ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้	
ไม่มีการศึกษา	๓๐.๔	๔๖.๕	๑๓.๐	๑๐๐ (๒๓)	๒๔.๑	๕๕.๒	๒๐.๗	๑๐๐ (๘๗)
ประถมศึกษา	๔๕.๕	๔๙.๖	๕.๙	๑๐๐ (๔๕๖)	๒๒.๒	๖๖.๒	๑๑.๖	๑๐๐ (๔๑๔)
มัธยมศึกษาหรือสูงกว่า	๖๗.๔	๓๒.๖	-	๑๐๐ (๔๓)	๓๗.๕	๓๗.๕	๒๕.๐	๑๐๐ (๑๖)
รวม *	๔๖.๗	๔๘.๔	๕.๙	๑๐๐ (๕๑๒)	๒๓.๐	๖๓.๔	๑๓.๕	๑๐๐ (๕๑๗)

*ไม่รวมผู้ที่ไม่ตอบ

$$\gamma = 0.49$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.01$$

$$\gamma = 0.04$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.03$$

อาชีพของสตรีและสามี

จากตารางที่ ๒๔ พบว่า อาชีพแตกต่างกันของสตรีไทยพุทธ มีผลต่อการทราบและใช้การวางแผนครอบครัว คือ สตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อันได้แก่ การทำนา ทำสวน ทำไร่ ประมง และเลี้ยงสัตว์ ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เกษตรกรรม คือร้อยละ ๔๕.๑ และร้อยละ ๕๖.๖ นอกจากนี้ยังมีผลต่อการไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวด้วย จะเห็นได้ว่า สตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นสตรีที่ไม่ทราบเรื่องการวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เกษตรกรรม คือร้อยละ ๕.๘ และ ๑.๐ ดังนั้นเมื่อหาค่าความสัมพันธ์ในทางเนื้อหา โดยค่า $\gamma = 0.04$ แสดงว่าอาชีพของสตรีมีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวพอสมควร แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.09$)

สำหรับสตรีไทยมุสลิมก็พบแบบแผนเช่นเดียวกับสตรีไทยพุทธ โดยสตรีที่มีอาชีพแตกต่างกันจะมีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว เพราะว่า สตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เกษตรกรรม คือร้อยละ ๑๔.๔ และ ๓๖.๒ สำหรับสตรีที่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวไม่ค่อยแตกต่างกัน คือร้อยละ ๖๔.๔ และ ๖๐.๒ แต่อาชีพที่แตกต่างกันกลับมีผลต่อการไม่ทราบและไม่ใช้ คือสตรีที่มีอาชีพเกษตรกรรมจะไม่ทราบและไม่ใช้ มากกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เกษตรกรรม คือร้อยละ ๑๕.๗ และ ๗.๖ ดังนั้นเมื่อพิจารณาหาค่าความสัมพันธ์ในทางเนื้อหาเพื่อดูความสัมพันธ์ของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับอาชีพของสตรี พบว่า ค่า $\gamma = 0.31$ แสดงว่า อาชีพที่แตกต่างกัน มีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมาก และมีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.00$)

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม ในเรื่องของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัว เมื่อมีอาชีพเหมือน ๆ กัน โดยการทดสอบทางสถิติ ซึ่งใช้ Z - test ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า สตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีทั้ง ๒ กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งอาชีพเกษตรกรรมและไม่ใช่เกษตรกรรม โดยที่สตรีไทยมุสลิมทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธ

สำหรับอาชีพของสามีสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมในตารางที่ ๓๐ พบว่า มีแบบแผนสอดคล้องกับอาชีพของสตรี แต่อาชีพของสามีสตรีไทยพุทธไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวชัดเจนได้เท่ากับอาชีพของสามีสตรีไทยมุสลิม เพราะสตรีไทยพุทธที่มีสามีประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวไม่แตกต่างกันมากกับสตรีที่มีสามีประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เกษตรกร คือร้อยละ ๔๕.๗ และ ๔๕.๗ เช่นเดียวกับสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวก็ไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้นเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับอาชีพของสามีสตรีไทยพุทธ ค่าของความสัมพันธในทางเนื้อหา $\gamma = 0.10$ แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันแต่ไม่มากนัก และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 -test, $P = 0.26$) ในขณะที่สตรีไทยมุสลิมที่มีสามีประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีที่มีสามีประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เกษตรกร คือร้อยละ ๑๕.๓ และ ๓๕.๖ ซึ่งมากกว่ากันถึงร้อยละ ๒๐.๓ และเมื่อพิจารณาว่าอาชีพของสามีจะมีผลต่อการไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวหรือไม่ก็พบว่า มีความแตกต่างกันระหว่างอาชีพเกษตรกรรมกับอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เกษตรกร คือร้อยละ ๑๕.๑ และ ๖.๓ จะเห็นได้ว่าอาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเมื่อหาค่าของความสัมพันธในทางเนื้อหาของความสัมพันธ์ดังกล่าว ได้ค่า $\gamma = 0.43$ แสดงว่าความสัมพันธ์ของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับอาชีพของสตรีไทยมุสลิมมีความสัมพันธ์มากกว่าสตรีไทยพุทธ และมีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 -test, $P = 0.00$)

สรุปได้ว่า ในกลุ่มสตรีไทยพุทธอาชีพของสามีมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าอาชีพของสามี ในขณะที่สตรีไทยมุสลิม อาชีพของสามีมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าอาชีพของสตรี

ตารางที่ ๒๔ อัตราส่วนร้อยของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม
จำแนกตามอาชีพหลักของสตรี

อาชีพหลัก	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้		ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้	
เกษตรกรรวม	๔๕.๑	๔๙.๑	๕.๘	๑๐๐ (๓๙๗)	๑๙.๙	๖๔.๔	๑๕.๗	๑๐๐ (๓๘๒)
ไม่ใช่เกษตรกร	๕๒.๖	๔๖.๔	๑.๐	๑๐๐ (๙๗)	๓๒.๒	๖๐.๒	๗.๖	๑๐๐ (๑๑๘)
รวม*	๔๖.๖	๔๘.๖	๔.๙	๑๐๐ (๔๙๔)	๒๒.๘	๖๓.๔	๑๓.๘	๑๐๐ (๕๐๐)

* ไม่รวมผู้ที่ไม่มีอาชีพ

$$\gamma = 0.09$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.09$$

$$\gamma = 0.09$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.00$$

ตารางที่ ๓๐ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม
จำแนกตามอาชีพของสามี

อาชีพของสามี	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้		ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้	
เกษตรกรรม	๔๕.๗	๔๘.๕	๕.๘	๑๐๐ (๓๔๙)	๑๙.๓	๖๕.๖	๑๕.๑	๑๐๐ (๔๒๔)
ไม่ใช่เกษตรกรรม	๔๙.๗	๔๗.๗	๒.๖	๑๐๐ (๑๕๓)	๓๙.๖	๕๔.๒	๖.๓	๑๐๐ (๙๖)
รวม *	๔๖.๘	๔๘.๒	๕.๘	๑๐๐ (๕๐๒)	๒๓.๑	๖๓.๕	๑๓.๕	๑๐๐ (๕๒๐)

* ไม่รวมผู้ที่ไม่มีอาชีพ

$$\gamma = 0.90$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.26$$

$$\gamma = 0.43$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.00$$

รายได้ของครอบครัว

ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ รายได้ของครอบครัว ปัจจุบันนี้ระดับการครองชีพสูง คนส่วนใหญ่พยายามที่จะหาทางเพิ่มรายได้ เพื่อยกระดับการครองชีพของตนให้ดีขึ้น ซึ่งการมีบุตรมากจะทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร ดังนั้นคู่สมรสจึงพยายามที่จะจำกัดจำนวนบุตรให้น้อยลง โดยผู้ที่มีรายได้สูงน่าจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า ผลจากตารางที่ ๓๑ พบว่า รายได้ที่แตกต่างกันของครอบครัวสตรีไทยพุทธที่มีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวโดยที่สตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวจะเพิ่มขึ้นตามรายได้ คือสตรีที่มีรายได้ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท จะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีที่มีรายได้สูงกว่า ๓๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป คือร้อยละ ๔๐.๐ และ ๕๗.๗ ตามลำดับ แต่สตรีที่มีรายได้ในช่วง ๑๐,๐๐๐ - ๑๙,๙๙๙ และ ๒๐,๐๐๐ - ๒๙,๙๙๙ บาท ไม่แตกต่างกัน คือร้อยละ ๔๕.๓ และ ๔๕.๐ นอกจากนี้รายได้ยังมีผลต่อการทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัว โดยที่จะลดลงตามรายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่รายได้ไม่มีผลต่อการไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัว ดังนั้น หากค่าของความสัมพันธ์ในเชิงเนื้อหาได้ค่า $\gamma = 0.๑๒$ ก็แสดงว่ารายได้มีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธแต่ไม่มากนัก และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.90$)

สำหรับสตรีไทยมุสลิม พบว่า รายได้ที่แตกต่างกันไม่ทำให้สตรีทราบและใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างกัน โดยที่สตรีที่มีรายได้ ๒๐,๐๐๐ - ๒๙,๙๙๙ บาท ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวร้อยละ ๒๕.๓ ซึ่งใกล้เคียงกับสตรีที่มีระดับรายได้ที่ต่างกันไม่ว่าจะสูงกว่าหรือต่ำกว่า และเมื่อพิจารณาแบบแผนของสตรีที่ทราบแต่ไม่ใช้และสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้ตามระดับรายได้ พบว่า ไม่มีแบบเพิ่มการเก็บหรือลดลงที่แน่นอน ค่าของความสัมพันธ์ในเชิงเนื้อหา $\gamma = 0.๐๔$ แสดงว่า รายได้มีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวน้อยมาก และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (χ^2 - test, $P = 0.07$) ซึ่งต่างกับสตรีไทยพุทธ ซึ่งมีความสัมพันธ์บ้างในเรื่องความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวกับรายได้

เมื่อพิจารณาความแตกต่างของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม ที่มีระดับรายได้เท่า ๆ กันในเรื่องของสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัว โดยใช้ z - test ทดสอบดูความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญที่ ๐.๐๕ พบว่า สตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่สตรีไทยมุสลิมทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธทุกระดับของรายได้

สรุปได้ว่า สตรีไทยพุทธที่มีรายได้สูงมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่มีรายได้น้อยกว่า แต่สตรีไทยมุสลิมพบว่า รายได้มีความสัมพันธ์ต่อสตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยมากและไม่มีความสำคัญ และสตรีไทยมุสลิมที่มีระดับรายได้เท่า ๆ กับสตรีไทยพุทธ สตรีไทยมุสลิมจะทราบและใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธทุกระดับรายได้ อย่างมีนัยสำคัญตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๓๑ อัตราส่วนร้อยละของความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม
จำแนกตามรายได้ของครอบครัว

รายได้ (บาท)	สตรีไทยพุทธ			รวม	สตรีไทยมุสลิม			รวม
	ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้		ทราบ-ใช้	ทราบ-ไม่ใช้	ไม่ทราบ-ไม่ใช้	
< ๑๐,๐๐๐	๔๐.๐	๕๔.๑	๕.๙	๑๐๐ (๘๕)	๒๓.๕	๖๓.๓	๑๓.๓	๑๐๐ (๘๘)
๑๐,๐๐๐ - ๑๙,๙๙๙	๔๕.๓	๕๒.๑	๒.๖	๑๐๐ (๑๙๒)	๒๐.๗	๖๔.๔	๑๔.๙	๑๐๐ (๒๐๘)
๒๐,๐๐๐ - ๒๙,๙๙๙	๔๕.๐	๔๗.๑	๗.๙	๑๐๐ (๑๔๐)	๒๕.๓	๖๕.๑	๙.๖	๑๐๐ (๘๓)
๓๐,๐๐๐ +	๕๗.๗	๓๘.๑	๔.๑	๑๐๐ (๙๗)	๒๔.๖	๖๒.๓	๑๓.๑	๑๐๐ (๑๓๐)
รวม	๔๖.๗	๔๘.๔	๔.๙	๑๐๐ (๕๑๔)	๒๒.๙	๖๓.๘	๑๓.๓	๑๐๐ (๕๑๙)*

$$\gamma = 0.92$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.07$$

* ไม่รวมผู้ที่ไม่ตอบ

$$\gamma = 0.04$$

$$\chi^2 \text{ - test, } P = 0.90$$

